

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ต้องการศึกษาสภาพและปัญหาของการนิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติ
ของนักศึกษาพยาบาล ในการวิจัยครั้งนี้ขอนำเสนอ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับ
ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษา

- 1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา
- 1.2 หลักการนิเทศการศึกษา
- 1.3 จุดมุ่งหมายการนิเทศการศึกษา
- 1.4 กระบวนการนิเทศการศึกษา
- 1.5 กิจกรรมนิเทศการศึกษา

2. การนิเทศการพยาบาล

- 2.1 ความหมายของการนิเทศการพยาบาล
- 2.2 หลักทั่วไปในการนิเทศการพยาบาล
- 2.3 จุดมุ่งหมายการนิเทศการพยาบาล
- 2.4 กระบวนการนิเทศการพยาบาล
- 2.5 กิจกรรมนิเทศการพยาบาล

3. การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล

- 3.1 การนิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล
- 3.2 หน้าที่รับผิดชอบของอาจารย์พยาบาลในการนิเทศนักศึกษาพยาบาลในคลินิก

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 4.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
- 4.2 งานวิจัยในประเทศไทย

1. การนิเทศการศึกษา

1.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

กู๊ด (Good, 1973: 400) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึง ความพยายามของผู้ทำหน้าที่นิเทศ ที่จะช่วยพัฒนาการทำงานของครู โดยการให้คำแนะนำแก่ครู หรือผู้อื่นที่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ให้สามารถปรับปรุงการสอนของตนให้ดีขึ้น การนิเทศ การศึกษาช่วยให้เกิดความ เจริญงอกงามในด้านวิชาชีพ ช่วยพัฒนาความสามารถของครู ช่วยในการ คัดเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยในการเลือกและจัดสรร เครื่องอุปกรณ์ การสอน ช่วยเหลือและปรับปรุงวิธีการสอน ช่วยในการประเมินการเรียนการสอน

นิพนธ์ ไทยพานิช (2527: 22) ให้ความหมายการนิเทศการศึกษา คือ ความพยายามของบุคลากรทางการศึกษาที่จัดทำกิจกรรมและให้บริการกับผู้บริหารและครู ในทางตรงและทางอ้อม ที่จะปรับปรุงการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพการเรียนของนักเรียน

สาย ภานุรัตน์ (2517: 3) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือ ความพยายามอย่างหนึ่งในหลาย ๆ อย่างที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษาามีคุณภาพทั้งในด้าน การเรียนและการสอน

จากคำจำกัดความของหลาย ๆ ท่านสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาครูและบุคคลเกี่ยวข้องทางการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนให้ ดีขึ้น อันจะส่งผลต่อการเรียนที่มีประสิทธิภาพของผู้เรียน

1.2 หลักการนิเทศการศึกษา

นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักการนิเทศการศึกษา

ดังนี้

ชารี มณีศรี (2522: 10-12) กล่าวถึงหลักพื้นฐานในการนิเทศ
การศึกษา ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษา เป็นการช่วยกระตุ้นเตือน การประสานงาน และแนะนำให้เกิดความ เจริญงอกงามแก่ครูโดยทั่วไป
2. การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย
3. การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริม สร้างสรรค์
4. การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตร เป็นงานที่เกี่ยวข้องกัน
5. การนิเทศ คือการสร้างมนุษยสัมพันธ์
6. การนิเทศ มุ่งส่งเสริมบำรุงขวัญ
7. การนิเทศมีจุดมุ่งหมายที่จะขจัดช่องว่างระหว่างโรงเรียนและชุมชน

โดยเฉพาะในชนบท

1.3 จุดมุ่งหมายการนิเทศการศึกษา

ความมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษา ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยศึกษานิเทศกรรมสามัญ พ.ศ. 2519 ได้ให้รายละเอียดไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตรและให้ได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
2. เพื่อให้ครูได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนและการจัดการศึกษา ทำให้สามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เพื่อเกิดผลดีต่อการศึกษาของนักเรียน
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น
4. เพื่อรักษา พิจารณา ส่งเสริม ควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับ
5. เพื่อให้ความช่วยเหลือและประสานงานในทางวิชาการแก่กรมเจ้าสังกัด กระทรวงและสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนองค์การระหว่างประเทศ

1.4 กระบวนการนิเทศการศึกษา

(Ben. M. Harris อ้างถึงใน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์) ได้สรุปกระบวนการ
ในการนิเทศการศึกษาที่เรียกด้วยอักษรย่อว่า POLCA มีดังนี้

1. Planning Processes (P) หมายถึง การวางแผนใน
การปฏิบัติงาน โดยคิดว่าจะทำอย่างไร กำหนดจุดมุ่งหมายของงาน พัฒนาริธีดำเนินการ กำหนด
งานที่จะดำเนินการ คาดคะเนผลที่จะได้รับจากโครงการและวางโครงการ
2. Organizing Process (O) หมายถึง การจัดโครงสร้าง
ของการดำเนินงาน โดยสร้างเกณฑ์ในการทำงาน จัดหาทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินงาน
โดยสร้างเกณฑ์ในการทำงาน สร้างความสัมพันธ์ของงาน แบ่งงานโดยกำหนดหน้าที่ในการปฏิบัติ
มีการประสานงาน มอบหมายอำนาจให้ตามหน้าที่ วางโครงการของหน่วยงานและพัฒนานโยบาย
ต่าง ๆ
3. Leading Process (L) หมายถึง บทบาทในฐานะผู้นำ
โดยดำเนินการวินิจฉัยสั่งการ การคัดเลือกตัวบุคลากร กระตุ้นให้บุคลากรทำงาน ลงมือปฏิบัติงาน
สาธิตในการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษาช่วยเหลือ การติดต่อสื่อสาร การให้กำลังใจ การให้คำแนะนำ
ให้มีความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน ให้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน แสดงและอธิบายเกี่ยวกับ
การปฏิบัติงาน
4. Controlling Processes (C) หมายถึง การควบคุม
การปฏิบัติงาน โดยพิจารณามอบหมายงาน ให้ความสะดวกในด้านต่าง ๆ พิจารณาหลงโทษ
มีการแก้ไขทันทีเมื่องานผิดพลาด การให้บุคลากรออกจากงาน การดักเตือน และกำหนดระเบียบ
ในการปฏิบัติงาน
5. Assessing Processes (A) หมายถึง การตรวจสอบผล
การปฏิบัติงาน โดยการประเมินผลการปฏิบัติงาน วัดผลและวิจัยผลการปฏิบัติงาน

1.5 กิจกรรมในการนิเทศการศึกษา

กิจกรรมการนิเทศของ Harris (1983: 71-87) อ้างถึงใน
วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ มีดังนี้

1. การบรรยาย (Lecturing) เป็นกิจกรรมในการถ่ายทอดความรู้ สามารถจัดให้กับกลุ่มสมาชิกทุกขนาด ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มใหญ่ กลาง หรือ เล็ก การบรรยายนั้นส่วนมากจะใช้ในการประชุม เชิงปฏิบัติการที่เป็นทางการ การปฐมนิเทศ การประชุม การบรรยาย จะให้ผลดีมากขึ้นถ้าผู้บรรยายมีศิลปะในการบรรยาย และสื่อก็จะช่วยให้ผู้ฟังได้มองเห็นภาพพจน์ของ เรื่องที่กำลังฟังมากขึ้น

2. การบรรยายโดยใช้สื่อประกอบ (Visualized Lecturing) ในการบรรยายอาจใช้สไลด์ แผ่นใส ภาพ แผนภูมิ หรือสื่ออื่น ๆ ประกอบเพื่อให้ผู้ฟังได้เห็นภาพประกอบ จึงทำให้ผู้ฟังเกิดประสบการณ์ ในเกณฑ์ที่มากกว่าการบรรยายธรรมดา

3. การประชุมกลุ่ม (Panel) การเสนองานในกลุ่มใหญ่ ถ้าจัดในรูปการประชุมกลุ่ม จะทำให้เกิดผลดียิ่งขึ้น การประชุมกลุ่มสามารถจัดได้ในหลายลักษณะ เช่น การประชุมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ หรือการอภิปรายปัญหาโดยจัดเตรียมการล่วงหน้า ผู้อภิปรายแต่ละคนเสนอรายงานเกี่ยวกับ เรื่องที่กำหนดให้ในหลาย ๆ ทิศนะ ถ้าจะให้ได้ดีผลหลังจากการอภิปรายแล้วควรจัดให้มีกิจกรรมที่สมาชิกได้ปรึกษาหารือ ได้แย้ง แสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจจะจัดในรูปของการอภิปรายกลุ่มย่อย การอภิปราย 6-6 การระดมสมอง เป็นต้น

4. การดูภาพยนตร์หรือโทรทัศน์ (Viewing Film or Television) กิจกรรมลักษณะคล้ายคลึงกับการบรรยาย โดยใช้สื่อประกอบใช้ได้ผลดีกับสมาชิกกลุ่มเล็กหรือรายบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าใช้กับสมาชิกรายบุคคลและจัดให้มีการสังเกตและวิเคราะห์สิ่งที่ดูนั้นด้วย

5. การฟังเทป วิทยุ หรือเครื่องบันทึกเสียง (Listening to Tape, Radio, or Recording)

การบันทึกเสียงการประชุมกลุ่ม การเฝ้ายากลุ่ม จะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การบันทึกเทปกิจกรรมต่าง ๆ จะช่วยในการปรับปรุงแก้ไขและให้แนวคิดในการจัดกิจกรรมการนิเทศการสอน เช่น การบันทึกเทปการสอน จะเป็นแนวทางในการถกเถียงอภิปรายได้ เป็นอย่างดี

6. การจัดนิทรรศการ อุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ (Exhibiting Materials and Equipment)

กิจกรรมที่ช่วยในการพัฒนาบุคลากรภายในหน่วยงาน และปรับปรุงด้านอุปกรณ์ การจัดนิทรรศการจะบังเกิดผลดีมากขึ้น ถ้ามีกิจกรรมอื่น ๆ เสริมด้วย เพื่อให้ผู้ชมได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับนิทรรศการนั้น ๆ เช่น การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับผลงานของนักเรียนทางด้านวิทยาศาสตร์ ศิลปะ หรือ ละครกรรม และจะมีความหมายต่อผู้ปกครองหรือครูมากขึ้น ถ้ามีการให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน

7. การสังเกตการสอนในชั้นเรียน (Observation in Classroom)

เป็นกิจกรรมและการสังเกตการสอนเพื่อวิเคราะห์การสอนของครู ผู้สังเกตต้องเป็นผู้ได้รับการฝึกฝนและมีทักษะในการสังเกต รวมทั้งมีเครื่องมือในการบันทึก เพื่อให้การสังเกตเป็นไปอย่างมีระบบตรงตามจุดมุ่งหมาย

8. การสาธิต (Demonstrating) เป็นกิจกรรมที่จัด เตรียม เหตุการณ์ต่าง ๆ ตามลำดับ มีการวางแผนในรายละเอียด มีการซ้อม เพื่อให้การสาธิตบรรลุจุดมุ่งหมาย

9. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interviewing) จะมีการกำหนดคำถามต่าง ๆ ล่วงหน้า และต้องกำหนดเวลาในการสัมภาษณ์เพื่อให้ครอบคลุมคำถาม โดยคำถามต้องอยู่ในลำดับที่กำหนดไว้ด้วย

10. การสัมภาษณ์เฉพาะจุด (Focused Interviewing)

เป็นกิจกรรมซึ่งมีโครงสร้าง โดยจะสัมภาษณ์ในเหตุการณ์ที่กำหนดผู้สัมภาษณ์วิเคราะห์สถานการณ์ ในขณะที่สัมภาษณ์ มีการเตรียมแนวทางในการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์จะเป็นประสบการณ์ของผู้รับการสัมภาษณ์

11. การสัมภาษณ์ทางอ้อม (Nondirective Interviewing)

จุดมุ่งหมายของกิจกรรมนี้คือ การรับฟังครูหรือผู้ที่มีปัญหา อภิปรายสิ่งต่าง ๆ ในทัศนะของเขาเอง รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นความรู้สึกต่อสิ่งนั้น ๆ

12. การอภิปราย (Discussion) มีผลในการพัฒนาการเข้าใจ

การอภิปราย เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ดีและประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหาต่าง ๆ

13. การอ่าน (Reading) เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาบุคลากรภายใน

โรงเรียนได้เป็นอย่างดี

14. การวิเคราะห์และการคาดคะเน (Analyzing and Calculating) เพื่อเป็นแนวทางในการแนะนำครู ผู้บริหารและผู้วางนโยบายในการตีความผลของการทดสอบ

15. การระดมสมอง (Brainstorming) การใช้กับหัวข้อหรือสิ่งที่สามารถมีทางเลือกได้หลายทางในการทำกิจกรรม การระดมสมองเป็นกิจกรรมที่ดีจะได้แนวคิดต่าง ๆ จากสมาชิกและการจัดให้มีกิจกรรมต่อเนื่อง เพื่อให้ได้แนวคิดหรือคำตอบที่ดีที่สุด

16. การบันทึกวีดิโอ เทปและการถ่ายภาพ (Vediotaping and Photographing) การบันทึกวีดิโอนั้น เราสามารถฉายซ้ำ ลบ และนำมาใช้ใหม่ เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาหลักสูตร การวัดผล การพัฒนาบุคลากร และการประชาสัมพันธ์

17. การใช้เครื่องมือทดสอบ (Instrumenting and Testing) กิจกรรมนี้ต้องอาศัยเครื่องมือ เช่น ข้อทดสอบ แบบสอบถาม มักใช้ร่วมกับกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมุติ การสัมภาษณ์ และการสังเกต

18. การประชุม 6-6 (Buzz Session) กิจกรรมนี้ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มย่อยที่เข้ากลุ่มเพื่ออภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่กำหนดให้ ผู้นำกลุ่มย่อยมีบทบาทในการรวบรวมแนวคิดจากกลุ่ม โดยสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มมีโอกาสพูดและแสดงความคิดเห็น เมื่อการประชุมเสร็จสิ้นลง ผู้บันทึกควรจะอ่านใจความสำคัญหรือข้อสรุปให้กลุ่มรับรู้ด้วย

19. ทักษะศึกษา (Field Trips) เพื่อให้ครูเห็นการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนอื่น ๆ โดยต้องคำนึงถึง สถานที่หรือแหล่งสำหรับเยี่ยมชมต้องสอดคล้องกับความต้องการ และวิชาที่ผู้ร่วมเดินทางสอน

20. การเยี่ยมเยียน (Intervisiting) การเยี่ยมเยียนชั้นเรียนนั้นส่วนมากเป็นกิจกรรมเดี่ยว ที่ครูคนหนึ่งไปเยี่ยมชั้นครูอีกคนหนึ่ง ผู้สังเกตสามารถเห็นสิ่งที่เป็นจริงมากที่สุด ผู้เยี่ยมชั้นจะได้รับการสรุปย่อในสิ่งที่เกิดขึ้น ในขณะที่สังเกตควรมีเครื่องมือหรือคู่มือ เพื่อจะให้บังเกิดผลดีที่สุด

21. การแสดงบทบาทสมมุติ (Role Playing) ทำให้บุคคลสามารถเชื่อมโยงการพูดและการแสดง กิจกรรมนี้ใช้ในการศึกษาทุกระดับชั้น เมื่อจบการแสดงควรมีการวิเคราะห์วิจารณ์บทบาทเหล่านั้น กิจกรรมนี้จะช่วยพัฒนาทักษะและการหยั่งรู้สถานการณ์ที่ซับซ้อนในงานวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพของบุคคล

22. การเขียน (Writing) เป็นงานที่จำเป็นในกิจกรรมการนิเทศ เกือบทุกอย่าง จุดสำคัญของกิจกรรมนี้คือ การสื่อสารกับโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการบันทึก จดหมาย สำนัสน์ บันทึกช่วยจัด รายงานข่าว

23. การฝึกปฏิบัติจริง (Guided Practice) การฝึกปฏิบัติเป็นสิ่งที่เหมาะสมในการพัฒนาทักษะและแก้ปัญหารายบุคคล แต่ปัญหาในการใช้กิจกรรมนี้ก็คือ เป็นการสิ้นเปลืองมาก

2. การนิเทศการพยาบาล

2.1 ความหมายของการนิเทศการพยาบาล

วิเชียร ทวีลาภ (2527: 13) ให้ความหมายการนิเทศงาน (Supervision) หมายถึง การควบคุมตรวจตรางาน ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับการประเมินผล การสอนแนะนำ อบรมงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ปฏิบัติงานได้ผลตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยมุ่งความสำคัญที่ตัวบุคคล (Person-centered) ผู้นิเทศในแนวคิดใหม่ คือผู้นำที่สามารถจูงใจคนให้ทำงานด้วยใจรัก ซึ่งต้องอาศัยความรู้และความเข้าใจในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ทำงานร่วมกับคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทผู้นิเทศจึงต้องเป็นทั้งหัวหน้างาน เป็นครูและเพื่อนร่วมงาน

Perrodin (1958) อ้างใน พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ (2525) ให้นิยามว่า Supervision หรือการนิเทศ คือ วิธีการบริการที่จะปรับปรุงการพยาบาลผู้ป่วย โดยการส่งเสริม เร่งเร้า อุปถัมภ์ การเจริญงอกงาม และการอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ และเน้นให้เห็นว่า การนิเทศไม่ใช่การบริหาร แต่เป็นส่วนประกอบของการบริหาร เป็นการปฏิบัติเพื่อประสิทธิภาพทางการบริหาร

การนิเทศไม่ใช่การสอนทางคลินิก แต่จะต้องนำหลักการสอนมาใช้ เพื่อปฐมนิเทศ ให้การศึกษาแก่ผู้รับการนิเทศ จัดอบรมประจำการและติดต่อผู้รับการนิเทศ ประจำวัน

การนิเทศไม่ใช่การแนะนำ แต่จะใช้เทคนิคของการแนะนำมาเสริมสร้างกระตุ้น เพื่อความงอกงามและความอยู่ดีของผู้รับการนิเทศ

การนิเทศไม่ใช่การตรวจตรา แต่เป็นการใช้วิธีการตรวจตรา เป็นพื้นฐานสำหรับความต้องการ และความก้าวหน้าของผู้รับการนิเทศ ตรวจตราความสามารถในการทำงานและผลของงาน เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างไม่ผิดพลาด

การนิเทศไม่ใช่การประเมินผล แต่เป็นการใช้วิธีการประเมินผล ในการพัฒนาและเสริมสร้างความพึงพอใจแก่เจ้าหน้าที่

2.2 หลักทั่วไปในการนิเทศการพยาบาล

ทวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2525: 32-33) กล่าวถึง ปรัชญาและแนวคิดของการนิเทศการพยาบาล ซึ่งในปัจจุบันข้อคิดทั้งหมดนี้กำหนด เป็นหลักการนิเทศการพยาบาล โดยทั่วไปดังนี้

1. การนิเทศที่ดีมุ่งที่จะปรับปรุงงาน โดยการพัฒนาศักยภาพบุคคลเป็นรายบุคคล มากกว่าการเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง
2. การนิเทศที่ดีต้องพิจารณาความต้องการของแต่ละบุคคล และแต่ละสถานการณ์ ซึ่งต้องอาศัยเทคนิควิธีโดยเฉพาะ และผู้นิเทศ ผู้ถูกนิเทศจะต้องศึกษาความต้องการการนิเทศของผู้ถูกนิเทศร่วมกัน เพื่อการพัฒนาบุคคลนั้นต่อไป ทั้งนี้เพื่อความร่วมมือในกิจกรรมการนิเทศที่จะมีขึ้น
3. วิธีการที่ใช้ในการนิเทศที่ดีควรเป็นแนวประชาธิปไตย โดยปรับให้เข้ากับสิ่งกระตุ้น ประสบการณ์ ความสามารถ และสติปัญญาของบุคลากรแต่ละคนตามสถานการณ์จริงในหน่วยงานนั้น ไม่มีเทคนิควิธีใดที่เหมาะสมกับทุกคนและทุกสถานการณ์ และไม่มีใครสามารถแก้ปัญหาของคนอื่นได้ นอกเสียจากบุคคลนั้นจะต้องแก้ปัญหาของตนด้วยตนเอง นอกจากนี้การนิเทศที่ดีจะต้องเคารพต่อสิทธิของบุคคล ควรเป็นวิชาชีพ และให้การยกย่องแก่ผู้ถูกนิเทศ ให้โอกาสบุคคลได้แสดงออกตามชอบ เขตความรับผิดชอบในวิชาชีพอย่างเต็มที่
4. การนิเทศเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ การนิเทศเป็นศาสตร์ทางการบริหาร โดยทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ แต่โดยการปฏิบัติ การนิเทศเป็นการนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ด้านต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ และนำเอาวิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการทดลอง วิจัย เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงการปฏิบัติการณ์นิเทศปรับปรุงวิธีการทำงานและอื่น ๆ สำหรับการลองผิดลองถูกนั้นจะนำมาใช้กับการนิเทศการพยาบาลไม่ได้

5. การนิเทศที่ดีเป็นการสร้างสรรค์ (Creative) มากกว่าสั่งการ (Perscription) ซึ่งไม่ควรปฏิบัติโดยกฎเกณฑ์หรือโดยขั้นตอนที่คงตัว แต่ขึ้นอยู่กับความต้องการในแต่ละสถานการณ์แต่ละบุคคล

6. การนิเทศที่ดีจะต้องกระตุ้นให้บุคคลได้มีการพัฒนาตนเอง (Self-Improvement) อย่างต่อเนื่อง การกระตุ้นจะมีผลต่อ เมื่อได้กระตุ้นความสนใจของบุคคล บุคคลจึงจะได้ตอบการกระตุ้นนั้นอย่างกระตือรือร้น การนิเทศที่ดีจะต้องมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องโดยสม่ำเสมอ ไม่ใช่เป็นครั้งคราวจึงจะช่วยให้มีการพัฒนาความสามารถของบุคลากรโดยทั่วถึงและตลอดไป และในขณะเดียวกัน บุคลากรก็ต้องการการยกย่อง และการยอมรับ ตลอดจนข้อเสนอแนะที่ชื่นชมในการทำงาน ทั้งยังต้องการความช่วยเหลือจากผู้นิเทศ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายของตนเองและหน่วยงาน การนิเทศจะต้องให้ความ เป็นอิสระ ในการปฏิบัติงานตามข้อตัดสินใจของบุคคลเอง (Self-Direction) มีโอกาสศึกษาทดลอง ตลอดจนได้ประเมินผลงานด้วยตนเอง (Self-Evaluation) ซึ่งยังคงต้องการการปรึกษาแนะนํา ยังคงมีมาตรฐานและข้อจำกัดตามความเหมาะสม (Barrett, Gessner and Phelps, 1975, pp. 367-368)

7. การนิเทศที่ดีจะต้องมีแผนการนิเทศทั้งระยะยาว ระยะสั้น นิเทศเป็นกลุ่ม และรายบุคคล แผนการนิเทศที่มีประสิทธิภาพจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์และมีระยะเวลา

8. การนิเทศที่ดีจะต้องประกอบด้วยเทคนิคและวิธีที่ยืดหยุ่นได้ โดยมีการกำหนดและการใช้เทคนิควิธีการตามการตัดสินใจของกลุ่ม มิใช่ผู้นิเทศคนเดียว ทั้งยังต้อง เป็นเทคนิควิธีที่ช่วยให้บุคลากรและผู้ปวยเกิดความพึงพอใจด้วย

9. เทคนิคการนิเทศจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ โดยมุ่งรักษาและปรับปรุงคุณภาพการพยาบาล ตลอดจนสร้างความเจริญงอกงามให้แก่บุคลากรทั้งด้านความรู้และทักษะ (Perrodin, 1958, p. 5)

10. การนิเทศที่ดีจะต้องสนองต่อนโยบายบริหารทั้งในระดับหน่วยงาน และระดับองค์การ ทั้งยังต้องให้ประโยชน์แก่ชุมชนด้วย

2.3 จุดมุ่งหมายการนิเทศการพยาบาล

2.3 จุดมุ่งหมายการนิเทศการพยาบาล

1. เป็นการช่วยเหลือบุคลากรพยาบาลในการเพิ่มคุณภาพของการพยาบาลที่ให้กับผู้ป่วยแต่ละคน การนิเทศการพยาบาลที่มีหลักการจะนำไปสู่การปรับปรุงส่งเสริมการปฏิบัติการพยาบาล (Nursing Practice) ซึ่งจะมีผลปรากฏแก่ผู้ป่วย ผู้ได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพสูง (Banett, Gessner and Phelps, 1975, pp 366-367)
2. บุคลากรพยาบาลแต่ละคนมีพัฒนาการความสามารถสูงสุดที่ตนมีอยู่ (Highest Potential) กิจกรรมการนิเทศการพยาบาลในปัจจุบัน มุ่งพัฒนาบุคคลมากกว่าการทำงานให้เสร็จสิ้นตามเวลา เมื่อบุคคลได้รับการพัฒนา หรืออีกนัยหนึ่ง บุคคลได้รับการเสริมสร้างทั้งด้านวิทยาการและเทคนิคทางการพยาบาล ตามความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์การแพทย์และศาสตร์สาขาอื่น ๆ โดยเฉพาะคือ วิทยาศาสตร์การพยาบาล (Nursing Science) เท่ากับการปฏิบัติการพยาบาลได้รับการปรับปรุงอยู่เสมอนั่นเอง (Kron, 1971, pp 51-53)
3. มีผลผลิตสูง หมายถึง ความสามารถในการให้บริการพยาบาล มีการเพิ่มทั้งในคุณภาพและปริมาณ กล่าวคือ บริการพยาบาลไปถึงผู้รับในจำนวนมากได้ ทั้งยังสามารถขยายบริการพยาบาลได้ด้วยภายใต้คุณภาพของบริการพยาบาลที่ดี นอกจากนี้แล้ว บริการพยาบาลที่ให้นั้นจะต้องเป็นที่พึงพอใจ และสนองความต้องการของผู้บริการ (Health Care Consumers) ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมด้วย
4. เพื่อปรับปรุงวิธีการทำงาน (Method Improvement) นั่นคือ วิธีการปฏิบัติการพยาบาลและทรัพยากรต่าง ๆ ที่ต้องการ เพื่อการปฏิบัติการพยาบาลที่ดีมีคุณภาพได้รับการปรับปรุง ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงจะต้องเกิดขึ้น เพื่อเพิ่มคุณภาพของการพยาบาล วิธีการทำงานหรือการปฏิบัติการพยาบาลจะรวมหมายถึง เทคนิควิธีการพยาบาล แบบบันทึกและรายงาน วิธีการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบเหล่านี้ เป็นต้น
5. เป็นการบำรุงรักษาทรัพยากรทางการพยาบาลทุกประเภท รวมทั้ง มนุษย์คือ บุคลากรพยาบาลด้วย ดังนั้น การนิเทศการพยาบาลที่ดีจะต้องมีกิจกรรมปฏิบัติในการถนอม ซ่อมแซม และประหยัดทั้งคนและสิ่งของเครื่องใช้

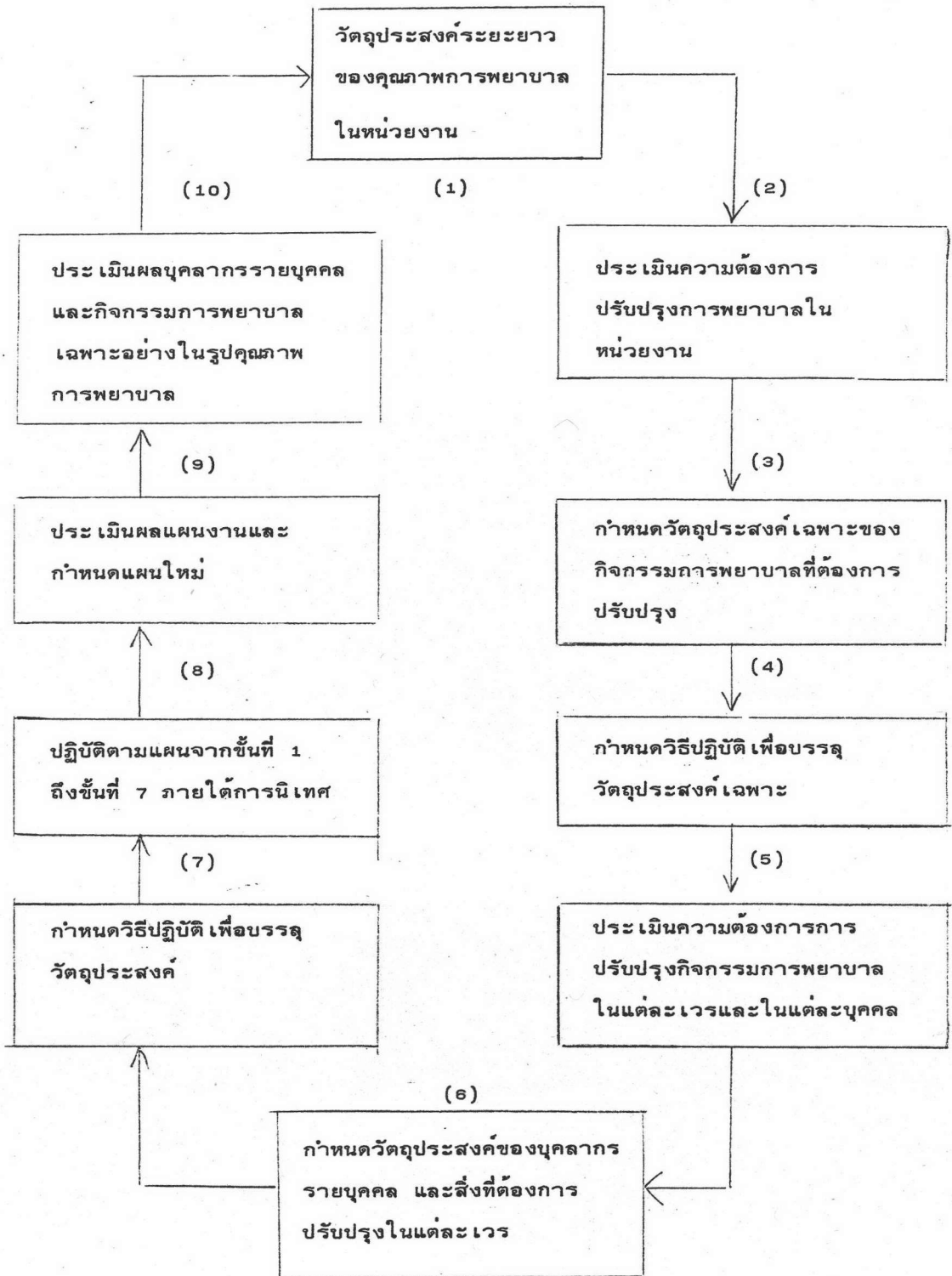
2.4 กระบวนการนิเทศการพยาบาล

2.4 กระบวนการนิเทศการพยาบาล

พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ (2525) กล่าวว่า การนิเทศการพยาบาล คือ กระบวนการจัดการรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ทั้งผู้ให้บริการ (Health Care Provider) และผู้รับบริการ (Health Care Consumer) ดังนั้น แนวปฏิบัติจึงมุ่งพิจารณาในรูปของ "ชีวจิตสังคม" (Bio Psychosocial Approach) การนิเทศการพยาบาลแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การนิเทศการดูแลที่ให้กับผู้ป่วย และการนิเทศบุคลากร ซึ่งการนิเทศทั้ง 2 ลักษณะมีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ในการที่อาจารย์นิเทศดูแลการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา ก็ต้องนิเทศทั้งสองลักษณะเช่นกัน

ขั้นตอนในกระบวนการนิเทศการพยาบาล

พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ (2525: 59)

กระบวนการนิเทศการพยาบาลที่กล่าวถึงทั้งสิบขั้นตอนที่แสดงไว้ในรูป
อธิบายโดยรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1

กำหนดวัตถุประสงค์ของคุณภาพการพยาบาลในหน่วยงานชั้นต้นนี้เป็นขั้นที่
สำคัญ ซึ่งแต่ละหน่วยผู้ป่วยจะต้องกำหนดความคาดหวังคุณภาพของการพยาบาลที่ต้องการ
การกำหนดความมุ่งหมายจะต้องกำหนดทั้งในระดับฝ่าย (Division) ซึ่งหมายถึง
ฝ่ายการพยาบาลประเภทต่าง ๆ เช่น ฝ่ายการพยาบาลสูติศาสตร์ ฝ่ายการพยาบาลจิตเวชศาสตร์
 เป็นต้น ในการกำหนดวัตถุประสงค์ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในระดับหน่วยผู้ป่วยด้วย เพราะใน
แต่ละหน่วยผู้ป่วยย่อมประกอบด้วยผู้ป่วยซึ่งมีลักษณะ เฉพาะของตนเอง จึงต้องมีวัตถุประสงค์
ในระดับปฏิบัติโดยเฉพาะ

ขั้นที่ 2

ประเมินความต้องการการปรับปรุงการพยาบาล โดยประเมินได้จาก
การวิเคราะห์สถานการณ์ (Incident Analysis) การวัดการพยาบาล (Nursing
Measurement) และวัดความสามารถในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ (Nurses' Performance)
 ร่วมกับการสำรวจความต้องการในการพัฒนาตนเองของเจ้าหน้าที่

ขั้นที่ 3

กำหนดวัตถุประสงค์ เฉพาะของกิจกรรมการพยาบาลที่ต้องการปรับปรุง
และบุคลากรพยาบาลที่ต้องการพัฒนา เมื่อได้ปัญหาและความต้องการแล้วก็นำมาพิจารณา
กำหนดวัตถุประสงค์ เฉพาะ เพื่อที่จะนำไปสู่แนวปฏิบัติ

ขั้นที่ 4

กำหนดวิธีปฏิบัติ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ เฉพาะ ขั้นตอนนี้จะบอกถึง
วิธีการในการนิเทศ ซึ่งหมายถึงกิจกรรมในการนิเทศ พร้อมกับวิธีดำเนินการ เพื่อให้
วัตถุประสงค์ เฉพาะที่กำหนดขึ้นประสบผลสำเร็จ

ขั้นที่ 5

ประเมินความต้องการการปรับปรุงการพยาบาลในกลุ่ม เฉพาะ ขั้นนี้ เหมือนขั้นที่ 2 แต่พิจารณา เฉพาะกลุ่มและเฉพาะบุคคล ซึ่งอาจมีปัญหาและความต้องการที่ แตกต่างกัน อันจะนำไปสู่กิจกรรมการนิเทศที่แตกต่างกันด้วย เช่นกัน

ขั้นที่ 6

กำหนดวัตถุประสงค์ เฉพาะบุคลากรรายบุคคล และสิ่งที่ต้องการ ปรับปรุงในแต่ละเวร วิธีการปฏิบัติเหมือนขั้นที่ 3 แต่พิจารณาแคบลงไปอีกคือ พิจารณา เฉพาะ กลุ่มบุคคลไปจนถึงรายบุคคล

ขั้นที่ 7

กำหนดวิธีปฏิบัติ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ จะกำหนดรายละเอียดในการ ปฏิบัติขึ้น เฉพาะ เวร เฉพาะกลุ่มบุคลากรและเฉพาะบุคคล

ขั้นที่ 8

ปฏิบัติตามแผนที่กำหนดขั้นที่ 1-7 ภายใต้การนิเทศ

ขั้นที่ 9

ประเมินผลแผนงานและกำหนดแผนใหม่ จะต้องประเมินใน 2 ระดับ คือ ระดับโครงสร้างและระดับกระบวนการ แล้วนำผลการประเมินทั้งหมดมาให้ข้อสรุป เป็น ความสำเร็จโดยใช้วัตถุประสงค์เป็นหลัก พร้อมทั้งให้ข้อสังเกตและปัญหาเพื่อการวางแผน การนิเทศใหม่ต่อไป

ขั้นที่ 10

ประเมินผลบุคลากรรายบุคคลและกิจกรรมการพยาบาล เฉพาะอย่าง เพื่อบอกถึงปริมาณความสำเร็จที่ได้รับตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนปัญหาความต้องการเพื่อ ปรับปรุงแผนหรือจัดแผนใหม่ขึ้น

2.5 กิจกรรมนิเทศการพยาบาล

1. การเยี่ยมตรวจทางการพยาบาล (Nursing Rounds)

เป็นการเยี่ยมตรวจ สํารวจ ทรัพยากร (Resource) ทุกประเภท ในขณะที่ให้บริการ (In Service) ด้านการดูแลรักษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประกันคุณภาพและปริมาณการพยาบาลที่ดีและเพียงพอ ตลอดจนเพื่อการกระตุ้นส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรได้มีพัฒนาการในหน้าที่ปฏิบัติ

2. การประชุมปรึกษาทางการพยาบาล (Nursing Conference)

เป็นการประชุมปรึกษาที่ใช้เทคนิคการแก้ปัญหา และกระบวนการกลุ่ม เพื่อเสาะหาแนวปฏิบัติที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาทางการพยาบาลให้แก่ผู้ป่วย โดยอาศัยประสบการณ์ความคิดและความรู้ของสมาชิกในกลุ่ม โดยการเสนอแนะวิธีปฏิบัติแก่ผู้ป่วย แผนที่จะช่วยเหลือผู้ป่วย และประเมินข้อตัดสินใจของการดูแลที่ให้แก่ผู้ป่วยไปแล้ว

3. การสอน (Teaching) เน้นวิธีที่ให้โอกาสกับผู้เรียนในการวางแผน

อย่างสมบูรณ์ก่อนการพยาบาลเฉพาะอย่าง วางแผนประสบการณ์การเรียนรู้โดยการนำแนวความคิดและหลักการทางทฤษฎีการพยาบาลมาสู่การปฏิบัติจริงภายใต้การนิเทศอย่างใกล้ชิด และโดยวิธีแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง วิธีการสอนการพยาบาลในคลินิกมีมากมายหลายชนิดขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้สอนที่จะเลือกและนำไปใช้ ด้วยเหตุผลคือ เหมาะสมกับสถานการณ์สนองจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนโดยเฉพาะ คือพฤติกรรมของผู้เรียนที่มุ่งหวังให้มีการเปลี่ยนแปลง เลือกตามหลักการเรียนรู้ ตามความสามารถของผู้เรียน ตามความสะดวกของทรัพยากรทางการเรียนที่มีอยู่ และตามความสามารถของผู้สอนในการใช้วิธีการสอนนั้น ๆ อย่างมีประสิทธิภาพสูงและอย่างสร้างสรรค์

4. การให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลราย

บุคคล หรือเป็นการส่วนตัว เกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ โดยผู้ให้ความช่วยเหลือได้ช่วยชี้แนะแนวทางให้ผู้รับความช่วยเหลือได้มองเห็นปัญหาอย่างแท้จริง อันจะช่วยในการตัดสินใจแก้ปัญหาปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสถานการณ์หรือ เลือกแนวปฏิบัติที่ดี ผู้รับความช่วยเหลือมีอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง

5. การแก้ปัญหา ปัญหาเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ไม่ว่าในระดับหน่วยงาน กลุ่มบุคคล ระหว่างหน่วยงาน โดยมีสาเหตุหลักจากที่ความต้องการไม่ได้รับการตอบสนอง หรือความมุ่งหวังของบุคคลหรือกลุ่มคนไม่ได้รับการตอบสนองอย่างเพียงพอ หรือมีความบกพร่องเกิดขึ้น เนื่องจากไม่อาจตอบสนองตามจุดมุ่งหมายโดยมาตรฐานได้ ในขอบเขตหน้าที่รับผิดชอบของผู้นี้ เทศจะต้องเกี่ยวข้องกับทั้งการปฏิบัติการพยาบาล และบุคลากรพยาบาลผู้ให้การพยาบาล จึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจในการแก้ปัญหาทั้ง 2 ลักษณะ การแก้ปัญหาในลักษณะของการปฏิบัติการพยาบาล ก็คือการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ เพื่อการให้การพยาบาล โดยกำหนดขึ้นเป็นแผนการพยาบาล นั่นคือการใช้กระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Process) นั่นเอง ส่วนการแก้ปัญหาในเรื่องของบุคลากรพยาบาลนั้น คือปัญหาทางการบริหารการพยาบาลในแง่ของการบริหารบุคลากรนั่นเอง

6. การสังเกต (Observation) เป็นกระบวนการ เป็นระบบ และเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างหนึ่งในการรวบรวมข้อมูล ให้ความหมายของข้อมูล อย่างมีความรู้และทักษะ เป็นพื้นฐาน โดยใช้ประสาทรูทั้ง 5 ซึ่งต้องสังเกตจากข้อมูลที่รวบรวมได้โดยตรงและบอกโดยผู้ถูกสังเกต

7. การร่วมมือปฏิบัติงาน (Participation) เป็นรูปแบบการจัดการ ที่จะให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วมที่สำคัญ ในกิจกรรมทางปฏิบัติตามหน้าที่รับผิดชอบที่เหมาะสม ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีความสามารถในการตัดสินใจว่ากิจกรรมใดควรให้ผู้ได้บังคับบัญชาได้มีส่วนร่วม มากน้อยเพียงใดและอย่างไร นั่นคือมิใช่ทุกสถานการณ์ที่จะใช้การร่วมมือในการจัดการได้ทั้งหมด

3. การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การศึกษาภาคปฏิบัติเป็นหัวใจสำหรับการศึกษาพยาบาล ดังจะเห็นได้จากการศึกษาพยาบาลที่ได้ดำเนินการมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ นักการศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญในการให้ผู้เรียนพยาบาลได้ฝึกปฏิบัติงานในสถานการณ์จริงของการปฏิบัติหน้าที่พยาบาล เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลักษณะและวิธีการปฏิบัติการพยาบาลที่พยาบาลประจำการถือปฏิบัติอยู่ และได้มีโอกาสพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานพยาบาลด้วย เพราะผู้เรียนได้มีโอกาสใช้ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษาภาคปฏิบัติ มาฝึกปฏิบัติในการให้การพยาบาลแก่ผู้รับบริการในสภาพที่แท้จริง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนา

ความสามารถหรือทักษะในการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งนับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการปฏิบัติงานในวิชาชีพพยาบาล ที่มีลักษณะมุ่ง เน้นการปฏิบัติ นอกเหนือจากการพัฒนาทักษะในการปฏิบัติการพยาบาลแล้ว การศึกษาภาคปฏิบัติยังช่วย เสริมความรู้ทางด้านทฤษฎีให้แก่ผู้เรียนด้วย ทั้งนี้เพราะผู้เรียนได้มีโอกาสทดสอบความรู้ด้านต่าง ๆ ที่ได้เรียนมาในการศึกษาภาคทฤษฎีว่า สามารถนำมาปฏิบัติในสถานการณ์จริงได้อย่างไรบ้าง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างถ่องแท้ขึ้น นอกจากนี้การจัดการศึกษาภาคปฏิบัติจะ เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทักษะด้านความคิด ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และเจตคติของผู้ประกอบวิชาชีพพยาบาลอีกด้วย ดวงวดี สังข์โบล (2532)

3.1 การนิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล

รอย (Roy, 1976, p 4) กล่าวว่า การพยาบาลเป็นวิชาชีพแขนงวิทยาศาสตร์ (Scientific Discipline) และใช้การปฏิบัติเป็นเรื่องสำคัญ (Practice Oriented) ดังนั้น การพยาบาลจึงต้องมีสาระความรู้ที่มุ่งบริการต่อชุมชน และมีกระบวนการของการปฏิบัติการพยาบาลโดยเฉพาะภายใต้ทฤษฎีทางการพยาบาล ด้วยเหตุผลนี้ทำให้การเรียนการสอนวิชาพยาบาลภาคปฏิบัติต้องการการนิเทศเป็นอย่างมาก ด้วยความมุ่งหวังที่จะช่วยเหลือบุคคลในวิชาชีพพยาบาลให้ได้มีการเรียนรู้และได้รับการฝึกให้เกิดทักษะ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติวิชาชีพที่ดีต่อไป

การนิเทศการพยาบาลในรูปของการศึกษาพยาบาล มีจุดมุ่งหมายโดยเฉพาะแตกต่างไปจากการนิเทศบุคลากรพยาบาล ดังนี้ (Adams and Dickey, 1953, pp 22-23)

1. ช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดค้นหาวิธีการปฏิบัติงานด้วยตนเอง มีความสามารถในการนำตนเองและสามารถตัดสินใจปัญหาได้ด้วยตนเอง
2. สามารถแยกแยะและวิเคราะห์ปัญหาได้ด้วยตนเอง
3. สร้างความรู้สึกมั่นคง มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง สามารถแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้
4. สร้างความคุ้นเคยกับแหล่งวิทยาการและวิทยากร เพื่อการนำความรู้ไปใช้กับสถานการณ์จริงได้

5. สร้างเสริมความสามารถในการนำความรู้ภาคทฤษฎี ไปสู่การปฏิบัติ
จริงได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์

6. การนิเทศจะต้องช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจถึงปรัชญาการศึกษาที่ถูกต้อง

เมื่อพิจารณาจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาพยาบาลภาคปฏิบัติแล้ว
จะแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการนิเทศ ได้ดังนี้

1. จะต้องใช้หลักประชาธิปไตย หรือหลักการทำงานร่วมกัน เพื่อนำ
ไปสู่การสร้างสรร

2. เป้าหมายสำคัญอยู่ที่วิธีการในการจัดการ เรียนการสอนภาคปฏิบัติ
ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาพยาบาล ซึ่งต้องการพัฒนาอยู่เสมอ

3. ต้องส่งเสริมความเจริญงอกงาม ความก้าวหน้าและพัฒนาการ
ของผู้เรียนตามความสามารถ เฉพาะของแต่ละบุคคล

4. เป็นการส่งเสริม ปรับปรุง ความรู้ความสามารถ ทักษะคิด
และกระบวนการความคิด (Thinking Process) ของผู้เรียนอย่างถูกต้อง

5. จะต้องใช้สภาพการณ์จริง เริ่มต้นจากจุดที่น่าสนใจและเป็นปัญหา

6. ส่งเสริม สนับสนุน การใช้แหล่งวิทยาการและวิทยาการให้เกิด
ประโยชน์สูงสุด

7. มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน แน่นนอน และประเมินผลได้

3.2 หน้าที่รับผิดชอบของอาจารย์พยาบาลในการนิเทศนักศึกษาพยาบาลใน
คลินิก (สมคิด รักษาสัตย์ และ ประพนอม โอทกานนท์ 2525: 26-29) หน้าที่รับผิดชอบที่มี
ต่อผู้เรียน

หน้าที่รับผิดชอบในด้านนี้คือ ทำทุกวิถีทางที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เกิด
การเรียนรู้และพัฒนาทักษะการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของสถาบันและของ
ผู้เรียนอย่างเต็มที่ขณะฝึกปฏิบัติงานในตึกผู้ป่วย ช่วยและ/หรือจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสิ่ง
ที่ถูกต้อง ได้นำความรู้ที่ได้ศึกษามาใช้ให้เกิดคุณประโยชน์ต่อผู้ป่วย ได้เรียนรู้แนวทางที่จะ
ปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ผิดหรือบกพร่อง และช่วยให้ได้เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ นอกเหนือจากที่ได้เรียน
ในห้องเรียน กิจกรรมที่สำคัญของครูประจำตึกมีดังนี้

1. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ได้แก่ การมอบหมายงาน มอบหมายผู้ช่วยให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของผู้เรียน การเรียนรู้ที่แท้จริงจะเกิดขึ้นต่อเมื่อผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง หรือได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติหรือได้ทำการสังเกตด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นประสบการณ์ตรง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิด ได้เรียนรู้เหตุผล รู้แนวทางปฏิบัติ วิธีหรือแนวทางที่จะแก้ปัญหา และสามารถสรุปข้อคิดเห็นได้ เป็นต้น

2. นิเทศการฝึกปฏิบัติงานในตึกผู้ป่วย (Clinical Supervision) หลังจากจัดประสบการณ์และมอบหมายงานให้ผู้เรียนแล้ว ครูจะติดตามให้คำแนะนำหรือชี้แนวทางต่าง ๆ อันจะเสริมให้การเรียนรู้ดำเนินไปได้ และให้ผู้เรียนเกิดทักษะทั้งในด้านการปฏิบัติ และการใช้ความคิดได้อย่างเต็มที่

3. การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Evaluation): การประเมินผลการปฏิบัติงานในตึกผู้ป่วยของผู้เรียน จะช่วยให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ครูและผู้เรียนร่วมกัน

4. การจัดการสอนในตึกผู้ป่วย (Formal Clinical Teaching) การจัดการสอนลักษณะนี้เป็นกิจกรรมหนึ่งซึ่งช่วยเสริมและขยายขอบข่ายการเรียนรู้ ตลอดจนประสบการณ์ในขอบข่ายที่ต้องการ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยต่างประเทศ

ค.ศ. 1969 ริต้า เอฟ สไตน์ (Rita F. Stein) ศึกษาเปรียบเทียบ การรับรู้ของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มเดียวกัน เมื่อศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 4 เกี่ยวกับ ความต้องการบทบาทและความขัดแย้งระหว่างการศึกษาพยาบาล และการฝึกปฏิบัติการพยาบาล ผลการวิจัยปรากฏว่า ในด้านการศึกษาพยาบาล นักศึกษาพยาบาลร้อยละ 66 กล่าวว่า การศึกษาพยาบาลที่ดีที่สุด สำเร็จได้ด้วยการฝึกปฏิบัติบนคลินิก ร้อยละ 60 มีความรู้สึกว่าได้เป็นพยาบาลอย่างแท้จริง เมื่อได้ทำงานและประสานร่วมกับเจ้าหน้าที่พยาบาล โดยครูพยาบาลไม่ต้องดูแลควบคุมอย่างใกล้ชิดจนเกินไป ร้อยละ 21 ชี้ให้เห็นว่า การอภิปรายกลุ่ม ในคลินิก การสัมภาษณ์และการรายงานผลการศึกษาผู้ป่วย เป็นรายบุคคล เป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุด

ในด้านการศึกษาภาคปฏิบัติ นักศึกษาพยาบาลปีที่ 4 ร้อยละ 60 กล่าวว่า เจ้าหน้าที่ทางด้านบริการพยาบาลให้ความช่วยเหลือนักศึกษาเกี่ยวกับวิธีให้การพยาบาล ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจในการบริหารและนโยบายของโรงพยาบาล ซึ่งแรงให้ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรอื่น นักศึกษาได้รับความวางใจและเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นมากขึ้น เมื่อทำงานในวันหยุดราชการ เพราะเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการให้การดูแลใกล้ชิดมากขึ้น มีเพียงร้อยละ 17 ที่กล่าวว่า เจ้าหน้าที่พยาบาลไม่ได้ช่วยเหลืออะไรเลย

ในปี ค.ศ. 1980 ดอนนา เอ็ม อาร์ลตัน และ ออสกา เอส มิคอร์ท (Donna M. Arlton and Olga S. Miercort) ได้กล่าวถึงความคับข้องใจในการจัดสิ่งแวดล้อม เพื่อหาประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักศึกษาพยาบาลบนหอผู้ป่วย อาจารย์ไม่มีสิทธิ์ในการควบคุมสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้ตามความต้องการได้ จึงร่วมกันจัดตั้งคลินิกการพยาบาลขึ้นเอง โดยเปิดเป็นคลินิกผู้สูงอายุ เพื่อจัดประสบการณ์ด้านการรักษาสุขภาพและการป้องกันโรคแก่นักศึกษา โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนอย่างดีจากมูลนิธิ เดนเวอร์ (Denver Foundation) ซึ่งเป็นมูลนิธิเกี่ยวกับการสนับสนุนความต้องการผู้สูงอายุ เจ้าหน้าที่ในคลินิกนี้ ประกอบด้วยอาจารย์พยาบาลที่อยู่ประจำตลอดภาคการศึกษา นักศึกษาพยาบาลในโปรแกรมต่าง ๆ แพทย์ซึ่งเชิญมาเป็นที่ปรึกษา นักสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น ปรากฏว่าได้ผลดีมากสำหรับการเรียนรู้ของนักศึกษา และสรุปว่า คลินิกหรือหอผู้ป่วยเป็นเครื่องมือที่มีค่าอย่างยิ่งสำหรับประสบการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษา

สำหรับในประเทศไทย มีรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

จุฬาลักษณ์ ฉัตรนพันธ์ (2519) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนิเทศการฝึกปฏิบัติงานของอาจารย์ปฏิบัติการคลินิก ในสถานศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวนตัวอย่างประชากร 185 คน เก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับอาจารย์ปฏิบัติการคลินิก ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หน้าที่ของอาจารย์ปฏิบัติการคลินิกที่ปฏิบัติเป็นส่วนมากคือ ด้านการเรียนการสอนในคลินิก โดยเฉพาะเกี่ยวกับการให้คำแนะนำปรึกษาและช่วยเหลือนักศึกษาในขณะที่ปฏิบัติงาน การมอบหมายงาน การประเมินผลการฝึกปฏิบัติ และทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้บริหารและนักศึกษาในการรายงานปัญหาผลการปฏิบัติงานของนักศึกษา และถ่ายทอดนโยบายและวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้นักศึกษาพยาบาลได้ยึดถือปฏิบัติ

นางนาฏ จงธรรมานูรักษ์ (2525) ศึกษาวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบความคาดหวังและการปฏิบัติจริงของครูพยาบาล และผู้บริหารฝ่ายการพยาบาล เกี่ยวกับความร่วมมือในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วย ให้กับนักศึกษาพยาบาล ตัวอย่างประชากร คือ ครูพยาบาลและผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลจำนวน 200 คน จากสถาบันการศึกษาพยาบาลและโรงพยาบาลในเขตกรุงเทพมหานคร สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย ทบวงมหาวิทยาลัยและรัฐวิสาหกิจ เครื่องมือใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ความคาดหวังของครูพยาบาลและผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลในความร่วมมือเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาลไม่แตกต่างกัน และความร่วมมือที่ปฏิบัติจริงระหว่างครูพยาบาลและผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้บนหอผู้ป่วยให้กับนักศึกษาพยาบาลอยู่ในระดับปานกลาง และมีความแตกต่างทุกกลุ่ม ตัวอย่างประชากรทั้งหมด

อารีวรรณ กลั่นกลิ่น (2529) ศึกษาสภาพการนิเทศการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล ในคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด 375 คน ได้แก่ หัวหน้าภาควิชา อาจารย์พยาบาล และนักศึกษาพยาบาล เครื่องมือประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสอบถาม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การนิเทศการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลอยู่ในความรับผิดชอบของอาจารย์นิเทศทุกคน ลักษณะการฝึกปฏิบัติเป็นการเรียนทฤษฎีและฝึกปฏิบัติไปพร้อม ๆ กัน ส่วนลักษณะการนิเทศการฝึกปฏิบัติมี 3 ลักษณะ คือ อาจารย์ดูแลอย่างใกล้ชิด นักศึกษาปฏิบัติเองแล้วมาปรึกษาเมื่อมีปัญหา อาจารย์ให้คำแนะนำแล้วให้นักศึกษาปฏิบัติเอง ด้านกระบวนการในการนิเทศ อาจารย์ทุกคนมีการวางแผนในการนิเทศ โดยมีอาจารย์ท่านอื่นมีส่วนร่วมในการวางแผน ลักษณะแผน เป็นแผนระยะยาวตลอดการฝึก มีการทบทวนความรู้เดิมก่อนลงมือฝึกปฏิบัติ และได้ฝึกดูแลผู้ป่วยหลาย ๆ ประเภท มีการให้ความรู้ก่อนการฝึก ระหว่างฝึกและหลังฝึกปฏิบัติงาน ด้านการดำเนินการนิเทศอาจารย์นิเทศก์ประมาณครึ่งหนึ่งใช้เวลาร้อยละ 76-100 ของเวลาปฏิบัติงาน กิจกรรมที่อาจารย์ใช้คือ การให้คำแนะนำและปรึกษา ด้านการประเมินผล การฝึกปฏิบัติ ผู้ที่ทำหน้าที่ประเมินผลคือ อาจารย์นิเทศก์ใช้แบบฟอร์มและข้อสอบ การประเมินจะมุ่งเน้นในเรื่อง เจตคติ ความรู้ ความเข้าใจในการฝึกปฏิบัติ และทักษะในการปฏิบัติงาน ด้านปัญหาในการฝึกปฏิบัติพบว่า แผนที่วางไว้ปฏิบัติตามยาก ระยะเวลาในการฝึกน้อยไป

ด้านอาจารย์นี้เทศกก็มีปัญหาได้แก่ เวลาในการหาความรู้เพิ่มเติมมีน้อย ส่วนนักศึกษามีปัญหา เรื่องการไม่สามารถนำความรู้มาประยุกต์ในการฝึกปฏิบัติ ขาดแบบอย่างที่ดีในการฝึกปฏิบัติ และการติเตียนนักศึกษาต่อหน้าผู้อื่น ปัญหาเกี่ยวกับการประเมินผล ได้แก่ ไม่มีความยุติธรรม ในการประเมินผล ไม่มีความรู้เรื่องการวัดและประเมินผลและไม่มีความรู้ของเกณฑ์ การประเมินผล

บุษบา สมร่าง (2529) ได้ศึกษาสภาพการนิเทศการฝึกปฏิบัติของ นักศึกษาพยาบาล ในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกองงานวิทยาลัยพยาบาล สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ อาจารย์พยาบาล จำนวน 457 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยสรุปได้ว่า หลักสูตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ และหลักสูตรพยาบาลและผดุงครรภ์ อาจารย์เป็นผู้นิเทศการฝึกปฏิบัติงาน สัปดาห์ละ 33-40 ชั่วโมง หลักสูตรแรกมีนักศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบในการนิเทศมากกว่า 15 คน ลักษณะการ การฝึกปฏิบัติเรียนทฤษฎีและฝึกปฏิบัติไปด้วยกัน และเรียนทฤษฎีจบแล้วจึงให้ฝึกปฏิบัติ ส่วน หลักสูตรหลังมีนักศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบระหว่าง 11-15 คน เรียนทฤษฎีจบแล้วจึงให้ฝึกปฏิบัติ ทั้ง 2 หลักสูตรพบว่า กระบวนการนิเทศไม่แตกต่างกันในสาระสำคัญ พบว่า การวางแผน การนิเทศการฝึกปฏิบัติมีอาจารย์พยาบาลเป็นผู้จัดโปรแกรมการวางแผน โดยมีอาจารย์ท่าน อื่น ๆ ในวิทยาลัยพยาบาล หัวหน้าตึก พยาบาลประจำการร่วมให้ข้อมูล เป็นแผนการฝึกปฏิบัติงาน แต่ละรายวิชา ตลอดภาคการศึกษา การให้ความรู้มี 3 ระยะ ก่อนการฝึกปฏิบัติจะให้ความรู้ โดยการจัดปฐมนิเทศเกี่ยวกับสภาพหอผู้ป่วย และให้ความรู้เกี่ยวกับผู้ป่วย ระหว่างการฝึกปฏิบัติ ให้ความรู้ทางการพยาบาล และความรู้เกี่ยวกับผู้ป่วย รวมทั้งสังเกต ชี้แนะการฝึกปฏิบัติงาน หลังการฝึกปฏิบัติจะให้ข้อมูลป้อนกลับ แนะนำสิ่งที่ควรแก้ไขให้ความรู้เพิ่มเติม วิธีการให้ความรู้คือ การสาธิต การประชุมปรึกษาพยาบาล การศึกษาพยาบาลรายบุคคล และการสอนข้างเตียง การนิเทศการฝึกปฏิบัติอาจารย์พยาบาลจะมอบหมายงานให้นักศึกษาปฏิบัติให้ความรู้และช่วยเหลือ เมื่อนักศึกษาเกิดปัญหา ให้ความสำคัญ รับฟังและให้โอกาสชี้แจงเมื่อปฏิบัติงานผิดพลาด ทั้ง 2 หลักสูตรพบปัญหาคล้ายคลึงกัน คือ สัดส่วนระหว่างอาจารย์ต่อนักศึกษาไม่สมดุลกัน ขาดความร่วมมือ จากเจ้าหน้าที่ในแหล่งฝึกปฏิบัติ ส่วนตัวนักศึกษาพบว่า มีปัญหาในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ขาดแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน ปัญหาในเรื่องกระบวนการนิเทศการฝึกปฏิบัติ คือ นโยบาย

ที่ใช้เป็นหลักในการวางแผนไม่สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติ การจัดการโปรแกรมให้ความรู้
ไม่เป็นไปตามที่กำหนด ขาดสถานที่เหมาะสมในการให้ความรู้ ส่วนด้านการประเมินผลการ
ฝึกปฏิบัติ ปัญหาที่พบคือ ความร่วมมือในการประเมินผลจากฝ่ายการพยาบาล